

Peter Buwalda

B O N I T A
A V E N U E

Roman

2010

DE BEZIGE BIJ
AMSTERDAM

‘Ik ben een natuurtalent. Ik weet wel dat eigen roem stinkt, maar toch is het zo. Judo is een keiharde, koelbloedige sport. Ik heb me vaak genoeg in mijn leven laten bedonderen en ik ben naïef, maar op de mat is het anders. Dan ben ik een rekenmachine.’

Wim Ruska

‘Ik ben voor jullie wat een gladiator voor de Romeinse burger was, weet je.’

Sasha Grey

I

Toen Joni Sigerius hem op een zondagmiddag in 1996 meenam naar de woonboerderij van haar ouders om hem officieel voor te stellen, gaf haar vader hem een hand die hem aan de stevige kant leek. ‘Jij hebt die foto gemaakt,’ zei de man. Of was het een vraag?

Siem Sigerius was een gedrongen, donkerbehaarde kerel met een stel oren waarnaar je meteen moest kijken; ze waren kroppig, ze leken gefrituurd, en omdat Aaron geïudood had wist hij dat het bloemkooloren waren. Je kreeg ze van mouwen van ruig katoen die er almaar langs schuurden, door de schelpen steeds weer te laten opfrommelen tussen harde lichamen en ruwe matten, er hoopen zich bloed en pus op tussen het kraakbeen en de babyzachte huid. Wie daar niets aan deed, bleef zitten met verharde zwellingen en bulten. Aan Aarons eigen hoofd zaten twee doodgewone, ongeschonden perzikoortjes; bloemkooloren waren voorbehouden aan kampioenen, aan monomane kerels die avond aan avond over de tatami schoven. Je moest zo’n kropoor verdienen, er verdwenen manjaren in. Het leed geen twijfel dat Joni’s vader ze als eretekens droeg, als een bewijs van werklust en mannelijkheid. Wanneer Aaron vroeger tijdens toernooien tegenover zo’n geoormerkt dier kwam te staan, sloeg de angst hem om het hart; voor hem was een bloemkooloor aan de einder slecht nieuws, hij was een waardeloze wedstrijdjudoka. Om te verbergen dat hij onder de

indruk was, antwoordde hij: ‘Ik maak aan de lopende band foto’s.’

Sigerius’ oren bewogen kort. Zijn kroezende haar zat viltig kortgeknipt op zijn platte, brede hoofd. Hoewel hij gekleed ging in pakken of corduroy broeken en poloshirts van Ralph Lauren, de tuniek van de werkgever, van de arrivé, zou je hem op grond van die oren en dat buffelachtige lichaam niet inschalen als iemand die leiding gaf aan een universiteit, laat staan dat je zou geloven dat hij gold als de grootste Nederlandse wiskundige sinds Luitzen Brouwer. Een man met zijn fysiek verwachtte je in de bouw, of ’s nachts aan de snelweg in een fluorescerend hesje achter een bak met teer. ‘Je weet best welke foto ik bedoel,’ zei hij.

Joni, Joni’s zusje Janis, zijn vrouw Tineke, iedereen in de grote herenkamer wist welke foto Sigerius bedoelde. Het ging om de foto die ongeveer een jaar eerder op groot formaat was afgedrukt in het blad van Tubantia University, de kleine campusuniversiteit in de bossen tussen Hengelo en Enschede waarvan Sigerius rector magnificus was. Hij stond erop aan de oever van het Amsterdam-Rijnkanaal, zonder kleren op een stropdas na, wijdbeens met zijn blote voeten in modderig, platgetreden gras, met onder zijn voorzichtig bollende vijftigersbuik duidelijk zichtbaar zijn geslachtsdelen. De foto werd de dagen erna overgenomen door vrijwel alle landelijke dagbladen, van *NRC* tot *De Telegraaf*, en uiteindelijk zelfs door *Bild* en een dagblad in Griekenland.

‘Ik heb een vermoeden,’ gaf Aaron toe, zich afvragend of Joni haar vader had bijgepraat of dat Sigerius hem gewoon herkende: de lange kale fotograaf van *Tubantia Weekly* die tijdens publieke optredens als een paardenvlieg met een spiegelreflex om de rector heen zoemde. De laatste mogelijkheid vond hij vleien-der, zoals iedereen het op de campus vleierend zou vinden opgemerkt te worden door de charismatische man die nu zijn hand stond fijn te knijpen.

Siem Sigerius was sinds zijn aantreden in 1993 het blakende mid-

delpunt van Tubantia University, een hete zon waaromheen achtduizend studenten en hardwerkende academici hun kalme ellipsjes draaiden, verbaasd maar dankbaar dat hij juist hun campus verwarmde, en niet het Binnenhof, waar hij een staatssecretarisschap had laten lopen, of een van de grote Amerikaanse universiteiten die naar zijn gunsten dongen. De eerste keer dat hij Joni's vader zag was op de televisie, ettelijke jaren eerder, hij woonde nog bij zijn ouders in Venlo. De augustus na zijn eindexamen voer er iets in hem en zijn broer dat hen tot fanatieke *Zomergasten*-kijkers maakte, en tijdens een van die enerverende, studieuze zondagavonden zat er een wiskundige judoka tegenover Peter van Ingen, of misschien een judoënde wiskundige, een man in elk geval die fragmenten van Wim Ruska, rusteloze jazz, Tokio 1964 en André van Duin afwisselde met documentaires over priemgetallen en de laatste stelling van Fermat. Hij herinnerde zich een filmpje waarin een praatgrage natuurkundige het voor elkaar kreeg om gezworen alfa's als hij en zijn broer het gevoel te geven dat ze iets van de kwantummechanica begrepen. ('Richard Feynman,' zei Sigerius later, 'die hadden we toen net begraven.')

De man zelf wreef over zijn stoppelige kaken en vertelde over computers, over het heelal, over Maurits Escher, alsof het vergooid tijd was ooit nog ergens anders over te praten. Hij bleek geïudeerd te hebben tegen Geesink en Ruska, maar was vooral Zomergast omdat hij een *Fields-medal* had gekregen, een onderscheiding die Van Ingen de Nobelprijs voor de wiskunde noemde.

Sindsdien was Sigerius uitgegroeid tot een nationale troetelwetenschapper. Geregeld schoof hun rector na een werkdag op de campus aan in een nieuwsrubriek of bij *Barend & Van Dorp*, programma's waarin hij wetenschappelijk commentaar gaf op de actualiteit, sprankelend intelligent en tegelijk merkwaardig volks, er zat nooit een woord Chinees bij. Als fotograaf van de *Weekly* had Aaron er met zijn neus bovenop gestaan toen Sigerius de bestuursvleugel innam, en wat zijn camera zag, zag iedereen: dit was de

man die Tubantia nodig had. Gewoon door te zijn wie hij was verloste Sigerius hun ondergeschoven, zachtjes ingedutte Calimero-universiteit van haar Twentse schroom. Al tijdens zijn inaugurele rede beloofde hij van Tubantia de sterkste onderzoeksuniversiteit van Nederland te maken, een zinsnede die het *NOS-journaal*'s avonds uitzond. Hij was een mediamagneet: zodra het woord 'universiteit' ergens viel verschenen die bloemkooloren in beeld, en verkondigde hún rector namens hún universiteit zijn mening over de concurrentiepositie van Nederlandse onderzoeksscholen, over meisjes en techniek, over de toekomst van internet, het donderde niet waarover. Net zo makkelijk zoog Sigerius internationale topgeleerden aan. Misschien was het jammer dat die Fields-medaille geen échte Nobelprijs was, natuurlijk was dat jammer, toch betoverde zijn aura van wiskundige genialiteit investeerders in pure wetenschap, ongecijferde kamerleden met kennisportefeuilles, telefoniegiganten en chipsbakkers die hun laboratoria rond de campus vestigden. En misschien zelfs scholieren, ook zij kenden Sigerius' stoppelige kop van televisie; vergeet het gouden grut niet, ieder jaar opnieuw moesten de ettertjes naar de Twentse negorij gelokt worden, hoe bezweer je die kinderen, hoe behéks je ze?

De rattenvanger van Tubantia in zijn blote lul. Hij zei: 'Goed werk,' en liet Aarons hand los.

De foto was geschoten op een zondagmiddag in Houten, meteen nadat de Varsity was verroeid, de stokoude studentenregatta tussen boten van alle universiteiten. Blauwbroek, hoofdredacteur van de *Weekly*, had Aaron bezworen dat er iets stond te gebeuren: de Tubantiaboot had een olympische skiffeur aan boord én een jongen die in de Holland Acht naar Atlanta zou gaan. Toch was het opmerkelijk dat een rector magnificus zijn vrije dag opofferde om zich in een toerbus vol drinkende corpballen naar het Amsterdam-Rijnkanaal te laten vervoeren. Tijdens de onbelangrijke nummers sloeg hij Sigerius gade vanuit zijn ooghoeken, de man

stond tussen de bar en de houten tribune op het vochtige uiterwaardengras en liet zich omringen door een ratpack van beroepsstudenten, de Siemzeggers, het klassieke studententype dat er alles aan deed om zich de rector toe te eigenen. Sigerius leek schik in die knapen te hebben. Hij had ze uit hun stadse huizen gezogen, ze waren naar de campus komen zwermen, hakend naar studentenbaantjes op het beleidsbureau of bij voorlichting, goede sier makend met hun invitatie voor Sigerius' jaarlijkse barbecue in de tuin van zijn boerderij. Aaron voelde jaloezie. Speelde de man toeneel of had hij het echt naar zijn zin?

Blaauwbroek had het goed aangevoeld: het werd een historische zondagmiddag voor Tubantia, voor het eerst in het honderden-twaalfjarige bestaan van de race won een Oude Vier uit Enschede. Aaron stond op de winderige tribune toen de vreugde om hem heen losbarstte, het was een explosie van schor gejuich en knerpende plastic bierglazen, en omdat corpsleden uitsluitend doen wat gebruikelijk is, trok de fanatieke kern van jongens aan de waterkant pijlsnel zijn kleren uit om poedelnaakt naar de boot te zwemmen – het moment waarop zijn oog op de rector viel, en wat die deed was juist allesbehalve gebruikelijk. Sigerius smet met een fel gebaar zijn half gevulde bierbeker in het gras en stak de modderpoel naar de waterkant over – Aaron was de tribune al afgeklommen en volgde draaiend aan zijn lens de rector die zich grijnzend van zijn pak ontdeed, alles ging uit, z'n overhemd, z'n sokken, z'n ondergoed – behalve die das, een roeidas, natuurlijk had hij zich zo'n verenigingsdas laten aanleunen, in elk lokaal met een tapvergunning was hij erelid – en vlak voor hij naar het kanaal sprintte om er samen met die jongens in te duiken, riep Aaron zijn naam, 'Sigerius!', en fotografeerde hem van ongeveer vier meter afstand, ten voeten uit.

Joni's pa had gelijk, het wás goed werk, het was een in alle opzichten fantastische foto. Er zat vaart in, de man die het beeld vulde

stond op de ballen van zijn voeten, slingerde zijn armen door de lucht, en hoewel zijn bovenlichaam al op weg leek naar de glinsterende band water op de achtergrond, keek hij met roepende mond en furieuze ogen de lens in. De namiddagzon zette het naakte lichaam in scherp strijklicht, de compositie leek zorgvuldig uitgedacht: Sigerius' gestrekte linkerhand wees min of meer naar de roeiboot op het kanaal in de verte, als op een gestileerde sportfoto, er gonsden Grieks-olympische resonanties – maar dat was allemaal fotografengelul, het was wel duidelijk waarom de dagbladen die foto móesten hebben. Nog in Houten bekvechtte hij een kwartier lang met een pr-meisje van Tubantia University, die foto van hem moest per se ter goedkeuring langs Bureau Voorlichting, wat natuurlijk niet ging gebeuren. Integendeel, de volgende ochtend werd hij op de redactie ingehaald alsof hij Robert Capa was. 'Natuurlijk plaats ik die foto,' brieft Blaauwbroek, 'die gaat in een pantserwagen naar de drukkerij, en als het nodig is ga ik er op de pers naast liggen.'

Sindsdien dook de blote rector overal op, uitvergroot boven de bar in de roeierskantine, op T-shirts van een dispuut in de stad, als aankondigingsposter voor een groot zomerfeest op de campus. Aaron zag hem op wc-deuren in studentenhuisen. En toeval of niet, steeds vaker was Sigerius onderwerp van wilde speculatie, in de sociëteiten aan de Oude Markt, op feesten in de campusflats. De rector magnificus zou samen met Ruska door de Sovjet-Unie en China naar Japan zijn gereisd en onderweg Russische eethuizen aan spaanders hebben geslagen; hij zou na zijn grote wiskundige doorbraak in een Amerikaans gekkenhuis elektroshocks hebben gekregen; er zouden kinderen uit een eerder huwelijk bestaan die voor galg en rad waren opgegroeid. Je hoefde maar wat beter naar de foto te kijken en de verwarring gleeed van het papier zo op je schoot. Iedereen kon zien dat wat Sigerius' oren al aankondigden zich onder de keurige tweedelige pakken, meestal saai don-

kerblauw, soms lichtgrijs of met een krijstreep, gewoon voortzette, zich intensiverde, het lichaam dat zo ongepast onthuld werd zag er schokkend taai en pezig uit, hard, onverwoestbaar, ‘droog’, om in sporttermen te spreken. Je moest je een mening vormen over dat lijf, net als over de duidelijk zichtbare tatoeages op de linkerborst: op Sigerius’ hart prijkten in goedkope, donkerblauwe zee-mansinkt twee Japanse karakters – ‘judo’, wist Aaron. Er ging een onthutsende werking uit van die brandmerken, niet alleen waren tatoeages anno 1995 tamelijk zeldzaam, ze waren ook nog gewoon doodordinair. Ondertussen rijmde ze volmaakt met Sigerius’ lichamelijke, de aapman die tijdens ondernemingsraadvergaderingen graag op de achterste poten van zijn stoel balanceerde tot hij zich moest vastgrijpen aan de tafelrand, die in koffiepauzes als een trapezewerker zijn schouders losdraaide, rondkijkend alsof hij nog voor de hervatting zijn gesprekspartners wilde aftuigen – duistere sleutelgaten waren het waardoor de campus glimpen opving van een afgeschafte Sigerius, een rabauw, een mannetjesputter die zijn jongensboekcarrière was begonnen met twee Europese judotitels, een vechtjas voor wie de Olympische Spelen van München het hoogtepunt in zijn leven hadden moeten worden.

In interviews lazen ze dat hun rector in 1972 net als Ruska kanshebber was op eremetaal, maar dat krap een maand voor het evenement het noodlot toesloeg: om een puddingbroodje te kopen was Sigerius de Utrechtse Biltstraat overgestoken, en met de zachte custardsmaak al in zijn mond werd hij geschept door een scooter die zijn ijzeren treeplank dwars over zijn onderbeen schoof: krak, einde topsportcarrière. Waar geen journalist, geen student, geen wetenschapper genoeg van kreeg, was de theorie dat zónder dat nooit gegeten puddingbroodje het werkelijke wonder van Sigerius’ loopbaan zich niet zou hebben voltrokken. Het Mirakel van de Antonius Matthaeuslaan, zo noemde hij het zelf, naar de Utrechtse straat waar hij acht maanden met gips tot aan zijn lies

op een bed in een kleine bovenwoning had gelegen. In de donkere winter na de Spelen van 1972 trok Joni's vader geknakt en gebroken uit een doos met *Panorama's* en *Libelle's* een verdwaald opgavenboekje van de Nederlandse Wiskunde Olympiade tevoorschijn, een boekje vol ongewoon moeilijke problemen voor ongewoon getalenteerde gymnasiasten, en begon uit verveling met een potlood in de marge aan die sommen te rommelen. De volgende ochtend was hij klaar.

Wat er dat etmaal precies gebeurd is, welke tuindeuren er in Sigerius' getraumatiseerde sportershoofd opensloegen, er viel alleen naar te raden, de feiten vertelden dat hij binnen drie jaar summa cum laude afstudeerde aan de Utrechtse wiskundefaculteit, alarmerend briljant promoveerde en begin jaren tachtig met zijn gezin naar Berkeley, Californië vertrok. En daar alsnog naar Olympische hoogten steeg. In de *knot theory*, een tak van de wiskunde die probeert te begrijpen op hoeveel verschillende manieren een stuk touw in de knoop kan zitten – korter en simpeler viel zijn wiskundige werk niet samen te vatten – forceerde de Ramanujan van Tuinwijk een doorbraak waarvoor hij in 1986 op het vierjaarlijkse congres van de International Mathematical Union die Fields-medaille kreeg uitgereikt.

Dit alles schoot door Aarons hoofd toen hij de vrouw tegenover hem herkende. Ondanks haar metamorfose wist hij ogenblikkelijk wie ze was. Op de plaats schuin tegenover hem, naast een meisje in het steenrode pakje van een of andere winkelketen, zat Joni's moeder. Een stroboscopisch wit licht van schrik verblindde hem.

Hij was wakker geschrokken uit een droomloos dommelen, en hoewel hij nog steeds in de sneltrein naar Brussel zat, Luik waren ze inmiddels voorbij, was zijn situatie tijdens het halve uurtje dat hij geslapen had drastisch gewijzigd. Het rijtuig zat nu stampvol, het zondagavondlicht dat door de coupéramen viel leek ver-

zwaard met lood, het was Belgisch licht, gebroken en vertroebeld door het glooiende landschap. Tineke Sigerius, zag hij in de tel die hij naar haar keek, leunde met haar slaap tegen het coupéraam en staarde afwezig naar de wegdraaiende Waalse heuvels en kerkdorpen. Zijn eerste reflex was vluchten, wegwezen, maar het hazenpad stond vol reizigers – opstaan en naar het andere eind van de trein lopen was praktisch onmogelijk. Zijn lichaam gedroeg zich of het in blinde paniek een steile heuvel opstormde. Zo zat hij minutenlang, transpirerend, snel ademend, zichzelf tot rust manend, in afwachting van de confrontatie.

Er gebeurde niets. Wanneer een hobbel of een onverwacht geluid Tineke Sigerius losrukte van haar uitzicht, voelde hij dat haar ogen zonder halt te houden over zijn onrustige gestalte gleden. *Ze deed of ze hem niet kende.* Ook zij zat in de val, besefte hij, ook zij wilde dit niet. Ze moest per ongeluk tegenover hem zijn gaan zitten, allang blij met een zitplaats in de afgeladen zondagavondtrein, en pas toen ze in haar hoek gedoken was had ze hem ontdekt. Het moest haar hebben opgelucht dat hij sliep, een geluk bij een ongeluk dat haar in staat had gesteld op adem te komen en haar strategie te bepalen. Ze was ingestapt in Luik, wat hij opmerkelijker vond dan dat ze op weg was naar Brussel. Wat moest Tineke Sigerius in Luik? Hij had haar acht jaar niet gezien of gesproken, er kon natuurlijk van alles zijn veranderd in haar leven. Misschien waren zij en Sigerius weg uit Enschede, misschien was Sigerius inmiddels eurocommissaris en woonden ze in België? Het toeval leek hem overdonderend groot en onrechtvaardig. Misschien waren ze uit elkaar en woonde ze er alleen? Ze had vast een andere schoonzoon, een rijke, een succesvolle. Sudderend in zelfbeklag fantaseerde hij dat Tineke niet op weg was naar Brussel, maar naar Parijs, naar de stad van haar kleinkinderen, waar Joni al jaren woonde en werkte (haar Amerikaanse avontuur kon hooguit een paar jaar hebben geduurd, leek hem) en samen met een of andere zakken-

wasser een gezin runde, een vent met een breed gezicht, zwart achterovergekamd haar en platina manchetknopen, hij zag hem hun gelakte voordeur openen, zijn armen spreidend voor zijn schoonmoeder op de granieten portiektrap.

Of vergiste hij zich? Hij keek kort naar het raam in de hoop dat zijn geweten hem te grazen nam. Nee, daar zat Joni's moeder. Maar wat was ze mager, ze leek gehalvéérd; om haar onwerkelijk smalle heupen zat een bruine pantalon met een deftig streepje, ze droeg een getailleerd jasje met eronder een crèmekleurige blouse, aan haar voeten zaten laarzen met slanke elegante hakken die de Tineke Sigerius van vroeger door het chassis van het rijtuig zou hebben geboord. Haar halflange haar grijsde niet onflatteus en zat in een bestudeerde wrong op haar merkwaardig ingeklonken hoofd dat iets uitstraalde wat de meeste mensen als krachtadig, zelfstandig, en waarschijnlijk zelfs sympathiek zouden bestempelen, maar waarover hij al twijfelde toen ze nog zijn schoonmoeder was: vals, of alleen maar snel aangebrand. En nu kwam de aap uit de mouw: samen met het vet was de laatste zachtaardigheid eruit gekookt, definitief leek het. Hoewel ze aan vrouwelijkheid had gewonnen werd het resultaat ondermijnd door een overschot aan slappe huid rond haar wangen en kin, door haar flodderige roze geverfde oogleden die teleurgesteld over haar wimpers hingen. Ze zag er venijnig uit.

Sigeriussen hoorden niet in Belgische treinen te zitten, die hoorden thuis in het Twente waar hij ze acht jaar geleden had achtergelaten. Juist om dit soort ontmoetingen te voorkomen had hij de aftocht geblazen. Hij was niet voor het lekkere eten naar Linkebeek verhuisd, een gehucht nog geen vijf kilometer onder Brussel waar een mens, meende hij tot enkele minuten geleden, net zo onopgemerkt met een schone lei kon beginnen als in Asunción of Montevideo. Hij had er zich veilig en onbespied gewaand, Linkebeek was een dorp met meer bomen dan inwoners, alles wat men-

senhanden er schots en scheef hadden neergezet werd aan het zicht onttrokken door ruisend, knappend, tikkend hout.

Steels verlegde hij zijn blik naar Tinekes handen. Ze lagen in haar schoot, vreemd fijn en knokig, nadrukkelijk geleed. Hoeveel tafels, hoeveel stoelen, hoeveel kasten zouden er intussen uit die handen zijn gekomen? Joni's moeder fabriceerde meubels in een werkplaats achter de woonboerderij, destijds tenminste, designachtige interieurstukken die voor forse bedragen in villa's, kantoren en grachtenpanden door heel Nederland terechtkwamen. Nu pakte de ene hand telkens een vinger van de andere vast en gaf er een rukje aan – verbeteren, nam hij aan.

Ze hadden elkaar nooit gelegen, hij en deze vrouw. Het boterde niet. Hij dacht terug aan de keer dat hij en Joni in de boerderij overnachtten en hij zoals zo vaak uren had wakker gelegen, hevig verlangend naar Sigerius' wijnkelder, en ten slotte uit het krappe logeerbed was gestapt en de open trap was afgeslopen, de koele hal door, de woonkamer in. In de keuken daalde hij geroutineerd de krakende keldertrap af en lichtte een van Sigerius' zelfgebottelde flessen uit het smeedijzeren rek, vast van plan het ding aan het aanrecht te ontkurken en met wilde teugen zo ver mogelijk leeg te drinken – in de hoop dat hij er *out* van zou gaan. Maar toen hij de keldertrap weer opklom hoorde hij voetstappen in de woonkamer en moest wegduiken in het keldergat. Er kwam iemand de keuken binnen, er gingen kastjes open en dicht. Op zijn tenen had hij over de rand gegluurd, en wat hij zag was schokkend en onplezierig, hij keek uit op een weerzinwekkende rug, een bergwand zoals je in natuurfilms over Zuid-Afrika of de prairies in Arizona ziet, maar dit massief was van vlees. Het was Tineke. Zes diepgelooide vetrollen telde hij tussen haar oksels en achterwerk waaraan halverwege een soort oranje luifel hing, een 'slipje' kon je het met de beste wil van de wereld niet noemen.

Joni's moeder brak een kartonnen pak open en goot de inhoud